



საქართველო, ქ. თბილისი, 0198, კახეთის გზატკეცილი, #99, ტელ: (+995-32) 116 001; ელ.ფოსტა: ncdc@ncdc.ge; ვებ.გვერდი: www.ncdc.ge
99, Kakheti Highway, Tbilisi, 0198, Georgia, Phone: (+995-32) 116 001; E-mail: ncdc@ncdc.ge; Web: www.ncdc.ge

**სსიპ ლ. საყვარელიძის სახელობის დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი
ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი**

**“ქალაქ ზუგდიდის ცენტრალური ნაწილის განაშენიანების გეგმის პროექტის
სტრატეგიული დოკუმენტის სკოპინგის ანგარიშზე“**

დასკვნა

დამგეგმავი: საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის
სამინისტრო

შემსრულებელი საკონსულტაციო ორგანიზაცია : შპს „არტსტუდიო პროექტი“

დამტკიცებაზე პასუხისმგებელი: ქ. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი

ანგარიშის წარმდგენი: შპს „გამა კონსალტინგი“

წარმოდგენილი სტრატეგიული დოკუმენტის სკოპინგის ანგარიში მნიშვნელოვნად
განსაზღვრავს ქ. ზუგდიდის და მიმდებარე ტერიტორიის განვითარების, სამომავლო
გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში გარემოსა და ჯანმრთელობის დაცვასთან
დაკავშირებულ ასპექტებს და შეფასებას საზოგადოებასთან კონსულტაციის გზით.

ქ. ზუგდიდის სივრცითი-ტერიტორიულ განვითარებაში სახელმწიფო, მუნიციპალური
თუ კერძო პირების მიერ დაგეგმილი ღონისძიებების განხორციელებისათვის უპირველეს
საჭიროებას წარმოადგენს ქ. ზუგდიდის გენერალური გეგმის (გგ) დამტკიცება, რომლის
ამოცანაა დასახლების მთელი ტერიტორიის განვითარება, მისი გამოყენებისა და
განაშენიანების ზოგადი რეგულირება და სათანადო უზრუნველყოფა.

წარმოდგენილ “ქ. ზუგდიდის სივრცით-ტერიტორიული განვითარების მართვის
დოკუმენტაციის სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიშის”
საფუძველზე, ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შეფასებისათვის განისაზღვრა
ძირითადი პრიორიტეტები (ჰაერის დაბინძურების, სასმელ-წყლის და ადექვატური
სანიტარიის, ჯანმრთელი ცხოვრების წესის ხელშეწყობის, დასაქმების, საერთო
სარგებლობის მწვანე სარეკრეაციო არეალებზე ხელმისაწვდომობის, რადიაციული



უსაფრთხოების, მოსახლეობის დაცვის ფიზიკური, ქიმიური და ბიოლოგიური ფაქტორების ზემოქმედების დონის ჰიგიენური ასპექტები, სამედიცინო სერვისებზე (რომლებიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ უკავშირდება გადამდები და არაგადამდები დაავადებების განვითარებას) ხელმისაწვდომობის დონე) და გამოყენებული იქნა ორი ინსტრუმენტი:

1. წარმოდგენილი ინფორმაციის კვლევების/ მტკიცებულებების შეფასება.
2. წარმოდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე პრიორიტეტული ზემოქმედების ფაქტორების იდენტიფიცირება და დასკვნის მომზადება.

გარდა ამისა, დასკვნის მოსამზადებლად გამოყენებულ იქნა საქართველოში მოქმედი კანონები, ხელშეკრულებები და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები, და საერთაშორისოდ აღიარებული დოკუმენტები, კერძოდ:

კანონი „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“.

კანონი „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“

კანონი „გარემოსდაცვითი კოდექსი“

კანონი „წყლის შესახებ“

კანონი „ნიადაგის დაცვის შესახებ“

კანონი „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“

კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“;

კანონი „მდინარეთა ნაპირების რეგულირების შესახებ“;

კანონი „ნიადაგების კონსერვაციისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ“

კანონი „ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი“

ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“

კანონი „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“;

კანონი „სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“;

კონვენცია „ევროპის დაცული ლანდშაფტების შესახებ“

კონვენცია „ტრანსასაზღვრო წყლებისა და საერთაშორისო ტბებისა დაცვისა და გამოყენების“ შესახებ ქიმიური, ბიოლოგიური, რადიაციული და ბირთვული საფრთხეების შემცირების ეროვნული სტრატეგია.

UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE (UNE CE). Resource Manual to Support Application of the Protocol on Strategic Environmental Assessment.

UNITED NATIONS. New York and Geneva, 2012; GUIDELINES ON PRACTICAL APPLICATION OF STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT IN GEORGIA. OECD, UNEP, UNECE and UNIDO. 2016; NHS. London Healthy Urban Development Unit. Rapid Health Impact Assessment Matrix. 2017;

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის სახელმძღვანელო დოკუმენტები <https://www.who.int/hia/en/> ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად შემუშავებული სანიტარიულ-ჰიგიენური ნორმები, ტექნიკური

საქართველო
საგარეო
საგარეო
საგარეო
საგარეო

რეგლამენტები, სხვადასხვა სექტორალური სტრატეგიები და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული რეკომენდაციები.

შენიშვნები და რეკომენდაციები სკოპინგის დასკვნაზე:

მიუხედავად იმისა, რომ სსიპ ლ. საყვარელიძის სახ. დაავადებათა კონტროლის ეროვნული ცენტრის მიერ არსებულ შენიშვნებში მოცემული საკითხების უმეტესობასთან დაკავშირებით განახლებულ ვერსიაში არის მოწოდებული ინფორმაცია, წარმოგიდგენთ ჩვენს რეკომენდაციებსა და შენიშვნებს:

სკოპინგის დასკვნისთვის და ასევე შემდგომში გასაცემი რეკომენდაციებისათვის შემუშავდა სპეციალური მატრიცა შემდეგი კომპონენტების მიხედვით:

1. წყალმომარაგება:

წარმოდგენილი დოკუმენტის შესაბამისად, ქ. ზუგდიდის მოსახლეობის 60% არ არის მიერთებული წყალმომარაგების ქსელთან და მათი წყალმომარაგების წყაროს წარმოადგენს 4015 მოქმედი არტეზიული ჭა, რომლის კონსტრუქცია ვერ უზრუნველყოფს მასში არსებული წყლის დაბინძურებისაგან დაცვას და წყლის ხარისხი არ შეესაბამება დადგენილ ადამიანის ჯანმრთელობის უსაფრთხოების სანიტარიულ ნორმებს სასმელი წყლისათვის, 2014 წლის 15 იანვრის #58 დადგენილებით დამტკიცებულ „სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტი“-ს მოთხოვნებს. ინგირის სათავე ნაგებობებიდან მოწოდებული მაგისტრალური მილსადენებით მიმდინარეობს გამანაწილებელი ქსელის მოწყობა, რომლის დასრულების შემდეგ ზუგდიდი უზრუნველყოფილ იქნება 24 საათიანი წყალმომარაგებით. დოკუმენტში არ არის მოითითებული როდის უნდა დასრულდეს წყალმომარაგების სისტემის მშენებლობა. საპროგნოზო მონაცემები მომსახურების ზონაში წყალმომარაგების დინამიკის მოცემულია 2030 და 2040 წლამდე. მნიშვნელოვანია, განისაზღვროს კონკრეტულად წლების მიხედვით, მოსახლეობის რამდენ %-ს ექნება ხელმისაწვდომობა სათანადო ხარისხის სასმელ წყალზე?

1.1 საყოფაცხოვრებო /სანიაღვრე წყლები

არასწორად არის შეფასებული მდ. ჩხოუმის ზედაპირული მდინარის წყლის ხარისხი (სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნებით), შესაბამისად, გამოყენებული უნდა იყოს საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის №425 დადგენილების „საქართველოს ზედაპირული წყლების დაბინძურებისაგან დაცვის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“, მოთხოვნები.

ასევე აღსანიშნავია, რომ ქ. ზუგდიდის საკანალიზაციო სისტემა ვერ უზრუნველყოფს ქალაქის სრულ მომსახურებას (მთლიანი მოსახლეობის 42% არაა მიერთებული კანალიზაციის ქსელთან) და აღნიშნულ სისტემას არ გააჩნია გამწმენდი ნაგებობა. ქ. ზუგდიდის საკანალიზაციო და სანიაღვრე წყლები ყოველგვარი გაწმენდის გარეშე

ჩაედინება მდ.ჩხოუში. უნდა დაზუსტდეს, მიმდინარე წყალარინების (საკანალიზაციო) პროექტი, რომელიც მოიცავს ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობას, მოსახლეობის რამდენ %-ი იქნება ჩართული საკანალიზაციო ქსელში 2020-2021წწ.-თვის, რომელიც მნიშვნელოვნად უზრუნველყოფს პროექტში დასახული მიზნების განხორციელებას, კერძოდ: მდ.ჩხოუშის და მისი კალაპოტის მოწესრიგება, ახალი სარეკრეაციო სივრცეების შექმნა მდინარის გასწვრივ, როგორც ერთიანი მწვანე დერეფანი (სარეკრეაციო ზონა ქალაქის მასშტაბში), საცხოვრებელი უბნების განვითარება და სხვა. უნდა დაიგეგმოს ღონისძიებები, ავტოსამრეცხაოების მიერ ნარეცხი ჩამდინარე წყლების გაწმენდის გარეშე ჩაშვების თავიდან ასაცილებლად სანიაღვრე სისტემაში-საბოლოოდ კი ნავთობპროდუქტებით და სხვა ნივთიერებებით დაბინძურებული წყლის მდ.ჩხოუშის დაბინძურების აღსაკვეთად. ზედაპირული წყლების მუდმივი დაბინძურება ქმნის დაავადებების განვითარების რისკს და საფრთხეს უქმნის ადამიანთა ჯანმრთელობას. მნიშვნელოვანია, ასევე, წიადაგის დაბინძურება და სათანადო ღონისძიებების დაგეგმვა - არსებული მდგომარეობის გაჯანსაღებისათვის.

2. ერთიანი მწვანე დერეფნის შექმნა

მნიშვნელოვანია, ბულვარის გაგრძელება, რომელიც დაუკავშირდება დადიანების კომპლექსს და ბოტანიკურ ბაღს. შეიქმნება ერთიანი მწვანე დერეფანი და უწყვეტი საფეხმავლო კავშირი მერიის მიმდებარე მოედნიდან დადიანების კომპლექსის ჩათვლით მდინარის სანაპირომდე, სადაც იგეგმება ღია საზოგადოებრივი საგამოფენო საფესტივალო სივრცეების მოწყობა.

წარმოდგენილი პროექტის მიხედვით, მიჩნეულია, რომ ქ. ზუგდიდის ცენტრში მიწისქვეშა პარკირების განთავსება მეტად ოპტიმალურს გახდის ტროტურარების განტვირთვის და მოსახერხებელი იქნება ფეხით მოსიარულეთა გადაადგილებისათვის და გახდის მას კომფორტულს.

საკითხს ართულებს ზუგდიდი-ცაიშის თერმული მინერალური წყლის საბადო¹, რომლის სანიტარიული დაცვის ზონები არ არის დადგენილი. სდზ-ის დადგენის შემდეგ და მასში გასატარებელი რეჟიმის ამკრძალავი ღონისძიებების შესაბამისად, უნდა მოხდეს ქ. ზუგდიდის ცენტრალური უბნის დაგეგმარება და განაშენიანება, რათა თავიდან იქნეს აცილებული უნიკალური მინერალური წყლის დაშრეტვა და გამოფიტვა და ბაქტერიოლოგიური დაბინძურების თავიდან აცილება. შესაბამისად, უნდა დადგინდეს ზუგდიდი-ცაიშის თერმული მინერალური წყლის სანიტარიული დაცვის ზონები და შემდეგ დაიგეგმოს/გადაწყდეს ქალაქის როგორც ცენტრალური, ასევე ნებისმიერ ნაწილის დაგეგმარება.

¹ სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021 წწ

3. საგანმანათლებლო დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობა

წარმოდგენილი პროექტის შესაბამისად, ბუნდოვანია რა ღონისძიებები ტარდება განაშენიანების პროცესში მოსწავლეებით/ბავშვებით გადატვირთული სკოლებისა და ბაღების მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ეტაპობრივად. აღსანიშნავია, რომ ქ. ზუგდიდის ადმინისტრაციული უბნებისა და დამატებითი ცენტრების განვითარების შემოთავაზებული ხედვა გულისხმობს პატარა მასშტაბის ქვეცენტრების გამოყოფას, სადაც პირველადი მომსახურების ინფრასტრუქტურა განთავსდება (მცირე მარკეტი, სკოლები და ბაღები). მსგავსი პოლიცენტრული განვითარება თანაბარ პირობებში ჩააყენებს ქალაქის სხვადასხვა ნაწილში მცხოვრებ მოსახლეობას. ქალაქის ტერიტორიაზე ინფრასტრუქტურა და შესაბამისად, საფეხმავლო მისაწვდომობა არ არსებობს საგანმანათლებლო დაწესებულებამდე რაც, თავისთავად, ახალგაზრდებისთვის ხელისშემშლელ ფაქტორს წარმოადგენს. იგივე მდგომარეობაა ბაღების შემთხვევაშიც, სადაც სხვადასხვა უბნებში მათი სიმწირე, არსებული ბაღების ზედმეტ დატვირთვას იწვევს, ეს კი გამოიხატება სასწავლო წელს არასაკმარისი რაოდენობის თავისუფალი ადგილებით. მნიშვნელოვანია განისაზღვროს თუ რა იგეგმება მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად.

ასევე განახლებულ ვერსიაში არ არის მოწოდებული ინფორმაცია, საგანმანათლებლო დაწესებულებების ტერიტორიების გამწვანების, სპორტული მოედნების და შშმ პირთა მოთხოვნების გათვალისწინების საკითხთან დაკავშირებით.

4. დასაქმება

განახლებულ ვერსიაში, წარმოდგენილია ზოგადი ინფორმაცია ზუგდიდის ტერიტორიაზე არსებული ყოფილი სამრეწველო შენობა-ნაგებობებისა და ტერიტორიების შესახებ, რომლებიც დიდი ხანია არ ფუნქციონირებენ, აქვე აღნიშნულია, რომ მნიშვნელოვანია მათი დიდი ნაწილის შენარჩუნება მრეწველობის სამომავლო განვითარებისათვის, რადგან მრეწველობა ერთ-ერთი ყველაზე დიდი დამსაქმებელია. მიზანშეწონილია საბოლოო დოკუმენტში მკაფიოდ განისაზღვროს დასაქმების საკითხები და კონკრეტულად განვითარების შედეგად რა საწარმოები იქნება და მოსახლეობის რა ნაწილი დასაქმდება.

5. ქიმიური და რადიაციული უსაფრთხოება

მიზანშეწონილია გაგრძლედეს მონიტორინგი განსაკუთრებით, ბავშვთა ორგანიზებულ დაწესებულებებში (სკოლები და ბაღები), მათ შორის, პროექტირებული ამ ტიპის ახალი დაწესებულებების მშენებლობისას, რადიაციული უსაფრთხოების შენარჩუნების მიზნით.

6. ნარჩენების მართვა

წარმოდგენილ სგშ-ს ანგარიშში მკაფიოდ არის მოცემული ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საკითხები.

ახალი ევროპული სტანდარტების შესაბამისი მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ნაგავსაყრელის მოწყობა ნამდვილად გააუმჯობესებს მთლიანად სამეგრელო-ზემოსვანეთის რეგიონში ნარჩენების სათანადოდ მართვის პირობებს. სეპარირების მინიმალური მაჩვენებლების 2020 წლისთვის დაფიქსირება წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება. მდინარის კალაპოტის გაწმენდა და მის გასწვრივ მწვანე ზოლების და პარკების მოწყობა ნამდვილად შეამცირებს სამშენებლო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების უკანონო ყრას. თუმცა, აუცილებელია, მუნიციპალიტეტისა და სხვა სათანადო ორგანიზაციების მიერ (მ.შ. არასამთავრობოები) მოსახლეობაში ცნობიერების ამაღლების კამპანიების გააქტიურება ნარჩენებთან მიმართებაში, რათა მოსახლეობისთვის უფრო მკაფიო გახდეს ჯანმრთელობასთან და ეკოლოგიასთან დაკავშირებული რისკები, რომლებიც ნარჩენების უკანონო ყრის თანმხლებია.

საყურადღებოა, სგშ-ს ანგარიშის მიხედვით მოცემული ინფორმაცია ყოფილი ქალაქის ცენტრის საწარმოს ტერიტორიაზე აზბესტის ნარჩენების არსებობის შესახებ (გვ. 74). ვინაიდან აღნიშნულ ტერიტორიაზე ჩატარდა მხოლოდ ვიზუალური დათვალიერება და არა ღრმა კვლევა, რეკომენდებულია, პროექტის განხორციელების ეტაპზე ღრმა კვლევების ჩატარება არამხოლოდ აღნიშნულ ტერიტორიაზე, ასევე, სხვა მიტოვებული საწარმოების ტერიტორიებზე, სახიფათო ნარჩენების გამოვლენისა და მათი შემდგომი მოვლის/მართვის მიზნით. წარმოდგენილ დოკუმენტში, არ არის განმარტებული, როგორ მოხდება აზბესტის ნარჩენების მართვა. სასურველია, შემდგომ ეტაპზე დეტალურად გაიწეროს პროცედურები თუ როგორ და სად მოხდება ამ ტიპის სახიფათო ნარჩენების განთავსება.

სგშ-ს დოკუმენტში არ არის ინფორმაცია სამედიცინო დაწესებულებებში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებით. ვინაიდან სამედიცინო დაწესებულებებში, მ.შ. სტომატოლოგიური კაბინეტები, რომელთა რაოდენობა საკმაოდ დიდია ზუგდიდში (50 კაბინეტი - გვ. 100), წარმოქმნილი ნარჩენების საკმაოდ დიდი ნაწილი სახიფათო ნარჩენების ჯგუფს განეკუთვნება, აუცილებელია სახიფათო ნარჩენების მართვის გეგმის არსებობა. მითუმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ, განაშენიანების შემდეგ მზარდ მოთხოვნილებას მოსახლეობის ზრდის ტენდენციის და ტურისტული ნაკადების მომატების ფონზე.

7. კლიმატის ცვლილება და ჯანმრთელობა

კლიმატური ცვლილებები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ჯანმრთელობის, სოციალურ და გარემო ფაქტორებზე, როგორცაა: სუფთა ჰაერი, უსაფრთხო სასმელი წყალი, საკმარისი საკვები და უსაფრთხო საცხოვრებელი. ჯანმო-ს მონაცემებით ადამიანის ჯანმრთელობაზე განსაკუთრებულ გავლენას კლიმატის ცვლილების სამი ძირითადი

დამახასიათებელი მოვლენა ახდენს, რომელთა შორისაა: თბური ტალღები, ბუნებრივი კატასტროფები და შეცვლილი ინფექციური ფონი. რეკომენდებულია, სგშ ფარგლებში გათვალისწინებული იქნეს კლიმატის ცვლილებებისადმი ადაპტაციისა და ჯანმრთელობის ზიანის შემცირების ღონისძიებები, განისაზღვროს გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.

დასკვნები და რეკომენდაციები

აღსანიშნავია, რომ წარმოდგენილი მასალების მიხედვით სკოპინგის დოკუმენტში გათვალისწინებულია (ხარვეზების აღმოჩენის შემდეგ) ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი ძირითადი პრიორიტეტული რისკ-ფაქტორები და ინფორმაცია მოძიებულია, როგორც არსებული სიტუაციის, პროგნოზირებისა და ალტერნატივების შესაფასებლად ქ. ზუგდიდის ტერიტორიაზე.

პროექტში გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ზემოაღნიშნული შენიშვნები (წყალმომარაგების, კანალიზაციის, საგანმანათლებლო დაწესებულებების, ზუგდიდი-ცაიშის მინერალური წყლის სანიტარიული დაცვის ზონების დადგენა, რადიაციული უსაფრთხოების, ნარჩენების მართვის გაუმჯობესების შესახებ), როგორც ძირითადი, ასევე სტრატეგიული დოკუმენტით გათვალისწინებული ღონისძიებების შესაძლო ალტერნატივების შემთხვევაში. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია განხორციელდეს შემდეგი ღონისძიებები:

- გაანალიზდეს სამომავლო ინფრასტრუქტურული პროექტების დანერგვა/განხორციელების გეგმა.
- ასევე, ზუგდიდის მუნიციპალიტეტისათვის მაქსიმალური სარგებლის მისაღწევად, მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე მავნე ზემოქმედების შემცირების მიზნით, სათანადო პოლიტიკის ფორმირება, განვითარების გეგმის განხორციელების მონიტორინგის ჩარჩოსა და ინდიკატორების განსაზღვრა.

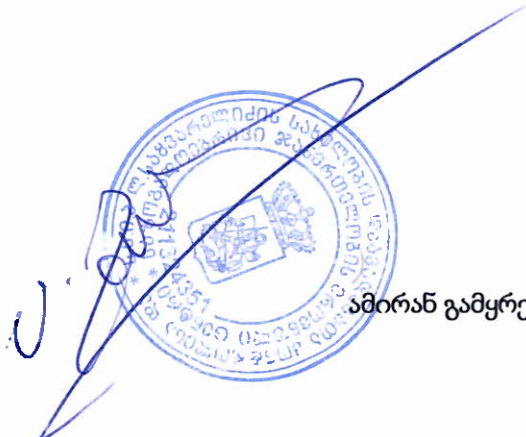
სსიპ - ლ. საყვარელიძის სახელობის

დაავადებათა კონტროლისა და

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის

ეროვნული ცენტრის

გენერალური დირექტორი



ამირან გამყრელიძე